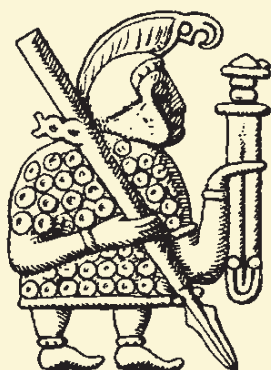

.. FORN VÄNNEN

JOURNAL OF
SWEDISH ANTIQUARIAN
RESEARCH

2026/2

Bidrag till Sparlösaainskriftens tolkning

Av Staffan Fridell

Fridell, S., 2026. Bidrag till Sparlösaainskriftens tolkning. (Contributions to the interpretation of the Sparlösa inscription.) *Fornvännen* 121. Stockholm.

The Sparlösa inscription probably dates to c. 800 AD. In the first part, *æirikis sunr* has been understood as 'Erik's son', but it makes more sense to interpret it as 'the king's son', with *æirikir* meaning: 'sole ruler', i.e. 'king'. The initial letter **A** is followed by a punctuation mark, which probably indicates it to be read twice, firstly as the name of the rune: *ar* 'good year, good harvest' and secondly as the first letter of the name *Æiuls*, a form of *Æiwl*. The sentence should accordingly be interpreted: 'Ävisel, the king's son, gave good harvest. Alrik [also] gave.' Since it is stated that Alrik had the runes carved for Ävisel, the conclusion is that Alrik was the king. Thus, the Sparlösa stone was erected by a father for his deceased son, just as the Rök stone. The byname of Alrik, written **lubu** and **lu--r**, probably was *lyb(i)r* < **luþjar*, nomen agentis to Old Norse *lyfja* 'heal by magic'. Later in the inscription, Alrik is also called *frøyr* 'lord' and *faðir* 'father'. Towards the end, there is half a stanza in fornyrðislag, which here is interpreted as: *Sægs nu frøyi/ þat sigmærr hæiti/magur æirikis,/mæginjaru þunna* 'It is now said to the lord that famous for victories the king's son should be called in the great battle of dins'. This probably means that although Ävisel is dead, the king is comforted by the prospect that his son will, as being famous for victories, fight with the *einherjar* at the din of weapons of the last great battle at Ragnarök. Again, this has a parallel in the Rök inscription.

Keywords: runes, the Sparlösa stone, the king, memorial, narrative structure, fornyrðislag, Ragnarök

Staffan Fridell, S:t Olofsgatan 1 A, SE-753 10 Uppsala
staffrid@yahoo.com

Sparlösaasten (Vg 119) är näst efter Rökstenen Sveriges mest berömda runsten. Den har ristningar på fyra sidor, varav en är en ren bildsida, medan de övriga tre innehåller både runor och bilder. Den långa inskriften är mycket omdiskuterad. Det beror både på stenens skador och på inskriftens mångtydighet.

Många forskare har genom åren försökt tolka inskriften: Hugo Jungner (1938), Otto von Friesen (1940), Ivar Lindquist (1940), Arthur Nordén (1943; 1961), Carl Marstrand (1954), Elisabeth Svärdström (1958), Niels Åge Nielsen (1969), Thomas Birkmann (1995), Svante Norr (1998), Ottar Grønvik (2001). Flera insiktsfulla

förklaringar av inskriftens enskilda avsnitt finns i denna omfattande litteratur. Men samtidigt slås man av att en hel del fantasifulla orimligheter förekommer, sannolikt därför att de flesta forskare inte har kunnat låta bli att försöka tolka hela inskriften. Stenens skador och textförfluster gör dock att vi sannolikt aldrig kommer att kunna förstå allt. Jag närmar mig i stället texten utifrån en hypotes om vilka personer som nämns i inskriften, deras benämningar, roller och relationer. Detta ger ett ramverk för textens struktur och en nyckel till en möjlig förståelse av dess syfte.

Sparlösa-inskriften är ristad med två olika runrader. Sida 1 och 2 är huggna med en variant av de så kallade Helnæsrunicorna, medan sida 3 samt toppytan har kortkvistrunor.

Sida 1 och 2:

ƿŋḁḁḁḁ ƿḁḁḁḁ 1ṯḁḁḁḁ

Sida 3 och toppytan:

ƿŋḁḁḁḁ ƿḁḁḁḁḁ 1ṯḁḁḁḁ

Ristarna är som synes inte helt konsekventa utan blandar i viss utsträckning in runor från den ena runraden i den andra, men i stort sett används Helnæsrunicor i inskriftens inledning, medan kortkvistrunorna tar över i den senare delen. Man har med andra ord gjort ett medvetet val att byta runrad mitt i inskriften, möjligen för att spara plats. Laila Kitzler Åhfeldt (2000, s. 115ff) har visat att det är två samarbetande ristare som ristat inskriften (förutom den senovikingatida inskriften på stenen som är tillagd mer än 200 år efteråt). Ristare 1 har huggit sida 1, första raden på sida 2, sida 3 samt alla bilder, medan ristare 2 står bakom andra och tredje raden på sidan 2 samt runorna på stenens toppstycke. Det finns alltså inget enkelt samband mellan typ av runor och ristare utan båda använder bägge runraderna. Sparlösa-stenen är samtidigt en av de yngsta inskrifterna med Helnæsrunicor och en av de äldsta med kortkvistrunor. Språkligt finns mycket gemensamt med Rökstenen och man brukar datera Sparlösa-stenen till omkring år 800 eller något tidigare. Nyligen har Christer Westerdahl (2021, s. 63) på grundval av skeppsbilden åter daterat ristningen till omkring 800. Jag går igenom inristningen avsnitt för avsnitt med translitterering, transkribering, översättning och kommentarer.

Æiulskaf × Airikissunrkaf Alriku (fig. 1)

Ar Æiuls gaf, æirikis sunr. Gaf Alrikr.

God årsväxt gav Ävisel, konungens son.
Alrik gav [också].

Det första namnet **aiuls** *Æiuls* är det samma som senare i inskriften återges som **aiuisl** *Æiuisl*. Det återgår på ett urnordiskt **Aiwigislar* eller **Aiwigislar* (von Friesen 1940, s. 37f; Grønvik 2001,

Fig. 1. Sparlösa-stenen. Första textytan. Foto: Bengt A. Lundberg, Riksantikvarieämbetet. – The Sparlösa stone. First text surface.

s. 238f; Fridell 2023, s. 167ff). *Æiuls* är en reducerad form: *Æiuisl* > **Æiuls* > **Æiuls* > *Æiuls* (von Friesen 1940, s. 38; Grønvik 2001, s. 238f; jfr t.ex. *Truls* < *Porgisl*). Grønvik (2001, s. 238f) har säkert träffat rätt när han beskriver de två formerna **aiuisl** resp. **aiuls** som "feierliche" respektive "Kosenamen". Det är intressant att två olika former av personnamnet – en äldre och en yngre med sannolikt olika stilvärden – har samexisterat och kunnat användas parallellt. Förutom på Sparlösa-stenen återfinns namnet *Æiuisl* endast i Kälvestensinskriften (Ög 8) från Östergötland. Den bevarade diftongen *æiw* i namnet har en motsvarighet i Maltstenens **aiuinrunār** *æiwinrunar* 'evighetsrunor'.

Man har alltid hittills uppfattat **airikissunr** som 'Eriks son', men jag vill i stället föreslå att tolka *æirikir* här i denna tidiga inskrift som ett

appellativt substantiv med betydelsen 'kung' (som i ordet *eriksgata*), vilket motsvarar den etymologiska grundbetydelsen av namnet *Erik* < **Ainarikiar* 'den ensamt härskande' eller 'den framför andra mäktige' (jfr Wessén 1927, s. 39ff; Holmbäck & Wessén 1933, s. 53; Elmevik 1982, s. 79f). Samma appellativa betydelse har även antagits i ortnamnet *Eriksöre* (eriksrör 1377 11/7 Nyköping LSBp), Torslunda sn, Öland (Hellberg 1986, s. 25f; Vikstrand 2007, s. 180).

Man får alltså: *Æiuls gaf, æirikis sunr* 'Ävisel gav, konungens son'. Vad gav då Ävisel? Svärdröm (1958, s. 215) menar att objektet saknas och på något sätt är underförstått av sammanhanget. Lindquist (1940, s. 42ff) läser på grund av ordskillnadstecknet efter den första runan **A** denna som en begreppsruna för *ar* 'äring, god årsväxt', vilket han ser som satsens objekt. Han hänvisar övertygande, som en parallell, till formuleringen på Stentofstenen (från 500–600-talet) med **j** som begreppsruna: *hǫpuwolafr gaf j hǫpuwulfr gaf jar* 'Hådulv gav god årsväxt'. Däremot läser inte Lindquist (1940, s. 45) namnet **aiuls** *Aiuls* utan i stället runorna **iuls** som ett icke belagt adverb *iholls* 'särdeles nådigt', vilket är mycket långsökt och otroligt. Marstrander (1954, s. 516) vill också se *ar* 'god årsväxt' som objekt men anser att det är skiljetecknet mellan **kaf** och **airikis** som ska läsas som en begreppsruna **A**, vilket knappast är övertygande. För egen del vill jag föreslå att man ska dubbelläsa den första runan **A**, dels som begreppsruna för *ar* 'god årsväxt', dels som första bokstaven i namnet *Æiuls*. Man kan ju i princip alltid dubbelläsa en runa i vikingatida ortografi, men i detta fall har ristaren velat tydliggöra detta genom att sätta in ett ordskillnadstecken efter **A**. Inskriften måste vara medvetet planerad att börja på detta sätt just för att kunna medge denna dubbelläsning.

Om man utgår från att begreppsrunan **A** skulle återfinnas som inskriftens första runa, finns det fyra möjliga sätt att formulera inledningen: **A***aiuls*, **A***aiuls*, **AAiuls** och **Aiuls**. Att ristaren väljer att inte dubbelskriva **A** skulle kanske kunna bero på att han velat markera att namnet på kungens son börjar med just denna runa för att man sett ett samband mellan detta och dennes förmåga att ge god årsväxt. Å andra sidan ville ristaren samtidigt signalera att runan skulle

dubbelläsas och gjorde det genom att sätta in ordskillnadstecknet.

Därmed har satsen fått sitt objekt: *Ar Æiuls gaf, æirikis sunr* 'God årsväxt gav Ävisel, konungens son'. Mottagarna av den goda årsväxten är bönderna, folket. Men vem är då Alrik som nämns strax därefter? Senare i ristningen står det att stenen är ristad till minne av Ävisel och att Alrik ristade (sannolikt: lät rista) runorna. Om nu Ävisel är kungens son så blir den logiska slutsatsen att Alrik är kungen. Några andra personer nämns inte i inskriften, menar jag. Liksom Rökstenen handlar Sparlösastenen i grunden om en högättad far som reser en minnessten över sin avlidne son. I Rökenskriften är det Varin efter Vamod, i Sparlösainskriften Alrik efter Ävisel. Man kan notera att namnparen allitererar. *Alrik* är som bekant namn även på en kung i Ynglingatal, alltså ett gångbart kunganamn.

Det som tydligt går att läsa mot slutet av inristningen på sida 1 är **alrik** (där **r** är av en form utan huvudstav; se Svärdröm 1958, s. 201). Därefter finns en huvudstav utan synliga bistavar och ännu ett vertikalt streck med tre bågar anslutna till höger. Jungner (1938, s. 195f) uppfattar det första tecknet som ett kortkvist-**r** och det andra strecket med bågarna som ornament. Några läser **ibu** (von Friesen, Lindquist, Grønvik). Svärdröm (1958, s. 203; även Nordén 1961, s. 260) tolkar de två vertikala strecken som huvud- och bistav till ett **u**. Marstrander (1954, s. 514) gör samma bedömning men läser dessutom en **l**-bistav utgående från **u**-bistavens övre del, alltså en binderuna **ul**. Han menar vidare att de tre bågarna som även de utgår från **u**-bistaven tillsammans med denna bildar en binderuna **ubu**: "Komplekset begynner med en ligatur av **l** og **l** og følges av samstavrunerne **bu**, plasert på *u*-runens buede stav. Etter **ul** skal ligaturens *u* leses igjen". Sammantaget läser Marstrander alltså slutet på första sidan som **alrikulubu**.

Magnus Källström hävdar emellertid bestämt (e-brev 2023-09-22) efter en granskning av ristningen att det inte finns någon **l**-bistav här utan att det är fråga om "naturliga ojämnheter i stenyten". Han ställer sig även tvivlande till att det är en **u**-runa efter **k**, eftersom det som uppfattats som huvudstav inte når upp till bistavens topp. Men eftersom den tänkta bistaven

böjer av tydligt mot vänster i övre delen delar jag ändå Svärdröms bedömning (1958, s. 203) att det finns ”en bestickande likhet med en **u**-runa” som gör henne ”mest benägen att uppfatta” det som ett **u**. Alltså läser även jag namnformen som **Alriku** och anser de avslutande bågarna vara ornamentala.

Alrik kan som kung inte vara mottagare av god årsväxt utan tvärtom, jämte sin son, givare. Därför måste hans namn här vara subjekt och stå i nominativ. Man väntade sig alltså egentligen finalt nominativ-**r**: **Alrikr**, men i stället står det alltså sannolikt **u**. Detta **u** kan dock inte stå för vokalen *u*. Motsvarande problem finns att ta ställning till på ett antal andra ställen i inskriften, dels två gånger till i samma namn i subjektställning: **Asliku**, **Aliriku**, dels en gång i Alriks tillnamn: **lubu** och slutligen i ordet **nātu** ’nätter’. I samtliga dessa fall väntar man sig ett avslutande **r** men i stället står det **u**.

Enligt Otto von Friesen (1940, s. 60, 62) ska man förstå **u** i dessa fall som en variant av **r** som ristats i stället för **r**. Förklaringen är inte övertygande.

En alternativ teori, som von Friesen diskuterar (1940, s. 59ff) och sedan avvisar, men som Svärdröm (1958, s. 215) ansluter sig till, går ut på att eftersom runan **r** antas ha haft namnet *y_R*, vilket med runor vid denna tid skulle skrivas **ur** så kan ristaren ha tänkt fel och i stället ristat runan med namnet *ur* (med runor skrivet **ur**), nämligen **u**. Detta faller redan på att **r**-runans namn i Västergötland vid denna tid av allt att döma har varit *ir* (Lerche Nielsen 1993; Larsson 2002, s. 139f, 151f, 155).

Man har även menat att detta gäckande finala **u** här skulle stå för *ir*. Det föreslogs först av Bo Isakson (2000, s. 36). Han antog att orsaken var platsbrist, att **u** skulle ta mindre plats än **ir**, vilket inte övertygar. Senare har Magnus Källström (2007, s. 221) framkastat tanken att **u** i de aktuella fallen skulle vara en felristning för **l**, **ir** som kunde förklaras av att ristaren använt sig av en förlaga i trä och läst fel. Det vore dock egendomligt om samma misstag skulle ha begåtts vid fem olika tillfällen och oftast i en identisk kontext och dessutom av två olika runristare.

Förklaringen måste i stället ta sin utgångspunkt i att man av någon anledning medvetet bytt ut **r** mot **u**. Dessutom borde det ha någon betydelse att det nästan bara (förutom **nātu**) är kungens namn och tillnamn som skrivs med denna oväntade finala **u**-runa och att kungens namn konsekvent skrivs så. Jag ser då som en möjlig men förstås osäker förklaring att man genom att medvetet ”felstava” kungens namn har velat uppnå ett magiskt syfte, kanske skydda mot något övernaturligt hot. Det kan ha funnits taburegler mot att skriva ut kungens hela namn och därmed utsätta honom för fara (jfr Nedoma 1998, s. 44f, som antar medveten felstavning av namnet **buriso** som **buirso** för att skydda ristaren). Varför ordet *nættr* ’nätter’ följer samma princip som de kungliga namnen kan jag inte förklara.

Det finns säkert en anledning till att man valde att ersätta **r** med just **u**-runan, men den kommer vi inte åt idag. För den språkliga tolkningen av inskriften gäller hur som helst att runan **u** i de aktuella orden med största sannolikhet är ett dolt **r**: **Alrikr**, **lubr** och **nættr**.

Kungens tillnamn skrivs alltså i ristningen en gång **lubu**, dvs. **lubr**, och en gång **lu--r**. Det ger en möjlighet till tolkning av tillnamnet, nämligen som *lyb(i)_R*, nomen agentis till verbet fsv. *lifia* ’genom trolldom bota’, fvn. *lyfja* ’läka’. *Lyb(i)_R* har kort stamstavelse och ska ha utvecklats **lubjar > lybir > lybr*. Det är alltså ett exempel på *i* efter kort stavelse som dels – sannolikt i likhet med *i nipir* på Rökstenen – återges som bevarat, dels som synkoperat. Variationen beror väl på att det är en pågående språkförändring och motsvaras av variationen mellan bevarat och synkoperat **u** i **makur** och **sunr**. Man kan notera att det är ristare ett som har **lubu** medan ristare två hugger in **lu--r**. Att **b** i **lub(i)r** står för (bilabialt) *v* har också motsvarigheter på Rökstenen i **ualraubar**, **ualraubu** och **nabnum**.

Verbet *lifia*, *lyfja* är i sin tur avlett av runnordiska substantivet *lyf* belagt som **luf** nom. sg. på Roskildeblecket, **lufia** gen. pl. på Sigtuna-blecket 1 och i **luf-unar lyfrunar** på Skänninge-blecket (Pereswetoff-Morath 2019, s. 104ff, 202f, 251). Ordet finns även som fsv. *lif* ’läkemedel, trollmedel, trolldom’, fvn. *lyf*, *lif* ’läkeört, läkemedel, trollmedel’ (även *lyfrúnir* i Ärkebiskop

Påls statuter o. 1375–1400; ONP) och är ett samgermanskt ord med motsvarighet i gotiska *lubja*, fornsaxiska *lubbi*, fornhögtyska *luppi* och fornengelska *lybb*, alla med den dubbla betydelsen 'trolldom' och 'gift'. Ordet antas allmänt och tilltalande vara etymologiskt besläktat med *löv* och ha en grundbetydelse 'kraftigt verkande örter' (Björvand & Lindeman 2019, 785; jfr Kroonen 2013, s. 341), vilket förklarar både 'läkemedel' och 'gift'. *Lyb(i)r* betyder väl närmast 'den som kan bota med magi'. Jfr fsv. *lifkona*, nsv. *lövjare*, *lövjekarl*, *lövjerska*, *lövjekona* (SAOB).

Någon kanske kan tycka att det är ett udda tillnamn för en kung att kallas något i stil med trollkarl eller trollgubbe. Men vår syn på magi och utövare av magi är präglad av millenier av kristet avståndstagande. De flesta fornnordiska och forngermanska belägg på ord ur ordgruppen *lyf* etc. ingår i kristna texter där bruket fördöms, ofta tillsammans med galdrar, runor och annan trolldom. I en förkristen, hednisk kontext har det sannolikt varit en respekterad och vördad förmåga att kunna hela med magi.

---t---lakafraul/tatkialti... (fig. 2)

...gaffrøy ull at gialdi.

... gav herren [Alrik] ära i gengäld.

Tolkningen följer Lindquists förslag (1940, s. 50ff) som är "språkligt sett oantastligt" (Svärdström 1958, s. 217) och det bästa som hittills givits. *Frøy* och *ullr* är samma ord som gudanamnen, men antas här ha de ursprungliga etymologiska betydelserna: 'herre' och 'glans, ära'. Den appellativa betydelsen av *frøy* är be-lagd i gotiska och fornvästgermanska språk, medan *ull* i sin grundinnebörd finns som gotiska *wulþus*. Teoretiskt skulle gåvan av ära kunna vara riktad till guden Frö i stället, men orden *at gialdi* syftar tillbaka på det första avsnittet. Folket fick god årsväxt av kungen och hans son och gav i gengäld ära. Lindquist rekonstruerar ett subjekt *ættr hala* 'männens ätt'. Det är fullt möjligt men inte bevisligt. Subjektet i satsen kan i stället vara ett annat men bör i alla fall syfta på folket, mottagarna av den goda årsväxten. Ordet *frøy* antar jag alltså avser Alrik i sin relation till sina undersåtar. Dativen är här i *frøy* utan ändelse,

Fig. 2. Sparlösaasten. Andra textytan. Foto: Bengt A. Lundberg, Riksantikvarieämbetet. – The Sparlösa stone. Second text surface.

vilket är *i*-stamsböjningen. En äldre dativform *frøyi* finns i senare delen av ristningen.

...asa-fapirubsalfapirsuapa-a-u--ba
(fig. 2)

...fadir...fadir swað...

...fadern [Alrik]... fadern så att/som...

Oklar tolkning. Man har velat läsa in namnet *Uppsala* i runorna *ubsal* och det är möjligt men samtidigt problematiskt, dels eftersom detta namn böjs i pluralis i fornspråken, dels eftersom det saknas en väntad preposition. Om man väljer att läsa *sat fadir Upsal* (Lindquist 1940, s. 57ff; Marstrander 1954, s. 523, 531ff; Svärdström 1958, s. 219) skulle man kanske kunna argumentera för att verbet *sitia* kan konstrueras på detta

sätt (Lindquist 1940, s. 60). Jfr *sitr karþum sitr Garðum* 'sitter i Gårdaríke' (Öl 28). Eftersom det i föregående avsnitt talats om kungens son så är fadern här sannolikt kungen, alltså Alrik. Även på Rökstenen används ordet *faðir* för att betona far-son-relationen.

...-ǣmasnǣtuauktakar·Aslrikulu--rukþ-
taiuisl (fig. 2)

...nættr auk dagar. Alrikr lyðir... Ætíwisl.

...nätter och dagar. Alrik Löver...Ävisel.

Frasen *nätter och dagar* (som står i nominativ och därför måste vara subjekt i en sats) anger väl sannolikt på något sätt att tid förflyter.

Det som ser ut som ett kortkvist-s i *Aslriku* är sannolikt en felristning: ”en påbörjad huvudstav som råkat ansättas för nära föregående runa (så att den utdragen skulle ha kolliderat med föregående runas bistavar) och därför av ristaren lämnats ofullbordad” (von Friesen 1940, s. 50).

s-k-nu--a--þatsikmaraitimakurairikis
makiniaru
þunǣ· (fig. 3)

*Sægs nu frøyi
þat sigmærr hæiti
magur æiríkis
mæginjaru þunna*

Sägs nu herren
att segerfrejdad må kallas
konungasonen
i dådens stora strid

Detta är, menar jag, inristningens klimax och viktigaste avsnitt. Det är en halvstrof i fornyrdislav – som också Marstrander (1954, s. 507) och Nielsen (1969, s. 107) påpekar (fast de tolkar den annorlunda) – med alliteration och samtidig halvassonans: *sægs* : *sigmærr*, *magur* : *mæginjaru*. Det finns, i enlighet med kraven på fornyrdislav, två huvudtryck per rad och i jämna rader återfinns alliterationen på första huvudtrycket. Antalet stavelser per rad växlar mellan fyra och sex, vilket också stämmer med vad som är brukligt i versmåttet. Den samtidiga alliterationen och halvassonansen möter även

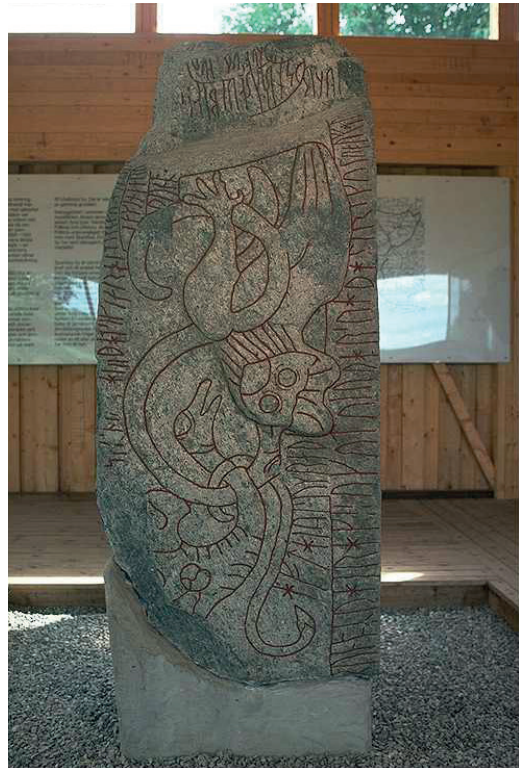

Fig. 3. Sparlösa-stenen. Tredje textytan. Foto: Bengt A. Lundberg, Riksantikvarieämbetet. – The Sparlösa stone. Third text surface.

i Rökstenens berömda strof i fornyrdislav och är sannolikt ett medvetet mönster (Males 2023, s. 127f).

Svärdströms följande uttalande (1958, s. 228) har jag därför svårt att förstå:

Någon konsekvent versbyggnad finner man [...] icke utan att våldföra sig på själva inskriften. De spår av en dylik, som man möjligen skulle kunna peka på, t. ex. å sidan III, torde snarare ha karaktär av schabloner, vilka bidragit till att förläna en viss rytmisk klang åt inskriftens prosaform.

Flera runor i början av detta avsnitt är svårlästa. Jag återger de mest auktoritativa läsningarna av de första elva runorna (tab. 1). Utgående från detta antar jag, liksom tidigare Marstrander,

Jungner	von Friesen	Marstrander	Svärdström	Nielsen	Grønvik
s säker	s	s	s	s	s
i sannolikast t möjligt	i sannolikast kanske A	A eller i närmare A	-	A	A
k?	snarast k	k	k? r kan inte helt av- visas	k	k
s tämligen säker	s säker	s	möjligheten av s kan inte förnekas	s	ş
n? eller ā?	n torde vara säkert ā icke alldeles ute- slutet	n	n jämförelsevis säker	n	n
u?	snarast u	kan läsas u	u sannolikt	u	u
-	snarast f	f	r men möjligheten av f eller s kan inte förnekas	f	-
r tämligen säker	r ganska klart	r	r eller u	r	r
A säker	A	A	A	A	A
u ganska säker	säkerligen u	kan mycket väl vara u	snarast u	u	u
i mycket sannolik	i eller möjligen t	sannolikt i snarare än t	-	i	i

Tab. 1. Läsningar av runorna i början av halvstrofen i fornyrdöslag (Jungner 1938, s. 201; von Friesen 1940, s. 67; Marstrander 1954, s. 508; Svärdström 1958, s. 208f; Nielsen 1969, s. 107; Grønvik 2001, s. 247).

– Readings of the runes in the beginning of the half stanza in fornyrdöslag.

Nielsen och Grønvik, att de runor som ristats här har varit **saksnufraui**. Detta transkriberar alla de tre nämnda forskarna *Saks's nu Frøyi* 'svärdet har nu Frøy', medan jag i stället föredrar *Sægs nu frøyi* 'sågs nu herren'.

I halvstrofen kan man alltså sannolikt åter finna ordet *frøyr* 'herre' och jag antar liksom tidigare att det syftar på Alrik. Dativformen har här ändelsen *-i*, till skillnad från första gången ordet nämns i inskriften. Ordet är ett äldre **frauvar* och borde äldst ha dativ singularis *-i* (von Friesen 1940, s. 70; jfr Boutkan 1995, s. 214), men i fornvästnordiskan böjs det konsekvent som en *i*-stam, dvs. utan ändelse. Det kan alltså ha funnits en variation mellan de båda formerna under tidig vikingatid. Orsaken till att den tvåstaviga formen har valts här kan vara metriken där man förväntar sig åtminstone fyra stavelser per rad

(Marstrander 1954, s. 512). Tidigare forskare som också har läst ordet *frøyr* här har antagit att det syftar på guden (von Friesen 1940, s. 70; Marstrander 1954, s. 512; Nielsen 1969, s. 07; Grønvik 2001, s. 247). **sikmar** har även antagits vara mansnamnet *Sigmarr*, som är belagt som **sigimarar** på Ällerstadstenen (Ög KJ 59) daterad till 520–700, samt i tre vikingatida runinskrifter (U 43, U 196, U 232). Men vi vet redan från inskriftens början att kungens son heter *Æiwi*. Därför är det troligare fråga om ett adjektiv *sigmarr* 'berömd för segrar, segerfrejdad' (Lindquist 1940, s. 90; Nordén 1961, s. 266f). Adjektivet är etymologiskt identiskt med mansnamnet, där omljudet i efterleden uteblivit på grund av svagton (Peterson 2007, s. 163).

Hæiti har obetecknat *h*. Det är knappast fråga om generellt *h*-bortfall eller att ristaren

av Sparlösa-inskriften skulle sakna tillgång till en **h**-runa (vilket Birkmann, 1995, s. 243ff, föreslår som en möjlighet). Konsonanten **h** är generellt sett svagt uttalad och förbises lätt. På Rökstenen betecknas oftast **h**, men även där finns åtminstone ett exempel på obetecknat **h** i **uaīm hwæim** 'vem'. Verbet **hæiti** står i 3 person singularis presens konjunktiv (Svärdström 1958, s. 221; Nordén 1961, s. 266) vilket modus är vanligt i bisatser "så snart satsinnehållet, genom den styrande satsens verb eller på annat sätt, framställs såsom önskat eller tänkt" (Wessén 1965, s. 137). Detta stämmer på den aktuella satsen liksom även följande: "After verbs of saying, the indicative presents the content of the clause as an assertion on the part of the speaker, while the subjunctive presents it as a report of somebody else's assertion." (Faarlund 2004, s. 248.)

Ordet **magur** motsvarar fvn. **mōgr** 'son' och har alltså osynkoperat **u**. Ordet har valts här i stället för **sun(u)**_R på grund av allitterationen och som mer poetiskt, med högre stilvärde, ett värde som delvis kan bero på den ålderdomliga ändelsevokalen. I en språklig brytningstid som denna måste man förutsätta att synkoperade och osynkoperade former existerade samtidigt i variation i språket och att den ålderdomligare varianten ofta fick ett högre stilvärde.

makiniarupunā har Marstrander (1954, s. 507ff) och efter honom Grønvik (2001, s. 248) tolkat som **mæginhiaru þunna** 'det stora skarpa svärdet' med **hiaru**, akkusativ av ***hiarur** motsvarande fvn. **hiorr** 'svärd' med osynkoperat **u** efter kort stavelse och omarkerat **h**, samt adjektivet **þunmr** i en betydelse 'vass, skarp' som kan beläggas i fornvästnordiska. Frasen, som bl.a. motiveras av bilden av en ryttare med ett stort svärd, är språkligt fullt antaglig men passar inte – varken syntaktiskt eller till betydelsen – med min tolkning av halvstrofen i övrigt.

I bättre överensstämmelse med min övergripande förståelse av texten är att i stället anta ett **mæginjaru** med som senare led det från fornvästnordiskan kända poetiska ordet **jara** 'strid'. Alltså betyder sammansättningen 'stor strid' (Svärdström 1958, s. 222). I kontexten jag diskuterar framstår det som sannolikt att det här skulle avse den största striden av alla, nämligen den sista striden vid Ragnarök.

En språkligt enkel möjlighet till tolkning vore **mæginjaru þy na** 'den stora striden därför nå' med **mæginjaru** som objekt till verbet **na** 'nå' i infinitiv. Jungner (1938, s. 221) läste också här **þy na** men i en helt annan kontext. Det kan dock inte förenas med kraven för fornyrdöslag.

I stället vill jag följa Lindquist (1940, s. 92f) som föreslår att **punā** är genitiv pluralis ***þunna** av ett rekonstruerat substantiv ***þuna**, en variant till fornengelskans **geþun** 'dån, buller' som är bildat till samma rot med betydelsen 'aska, dundra' som gudanamnet **Tor** < ***Þunrar** (som är en **ra**-avledning till denna rot; Björvand och Lindeman 2019, s. 1324). Det finns även ett fornengelskt verb **þunian**, vilket – liksom nära besläktade medellågtyska **dönen** och medelhögtyska **dünen**, **dunen** – betyder förutom 'aska' även 'dåna, bullra, larma' (Björvand och Lindeman 2019, s. 1324). Vapendån är något som nära förknippas med strider i fornvästnordisk litteratur. Jfr i poesi mycket frekventa kenningar för 'strid' som t.ex. **dynr geira**, **dynr hjalma**, **dynr skjalda**, **dynr spjóta**, **dynr sverða**, **gnýr geira**, **gnýr hjörva**, **gnýr skialda**, **randar hlymr**, samt även mer utbyggda uttryck som **Gný-Þrótr joru** 'stridens dån-Oden', dvs. 'krigaren' i Glymdrapa 2 av Þorbiörn hornklofi, från o. 900, och **hlymbrand joru randar** 'stridssköldens dånbrand', dvs. 'svärdet' i en lausavísa av Þorleifr jarlsskald Rauðfeldarson i Svarfdæla saga, från omkring 965.

Mæginjaru þunna skulle alltså betyda 'i dånens stora strid', dvs. vapendånen i slutstriden vid Ragnarök. Som en konsekvens måste **mæginjaru** i så fall vara så kallad platsdativ (lokativ dativ) utan preposition. Platsdativ är ovanligt och inte alls belagt i fornvästnordisk prosa (Nygaard 1905, s. 126). I litteraturen nämns ofta ett poetiskt exempel: **Þá kváð þat kraka, sat kvisti ein** 'då sade en kråka som satt på en kvist' (Rígsþula, Helgason 1956, s. 79). Andra exempel är **Englandi rauð branda** 'rödfärgade svärd i England' i en drapa om Sven Tveskägg av Þorleifr jarlsskald Rauðfeldarson (Whaley 2012, s. 374) och **sas Holtum bjó** 'som bodde på Holtar' i Ynglingatal (Whaley 2012, s. 52). Det borde vara möjligt att räkna med platsdativ i en så gammal poetisk kontext som halvstrofen på Sparlösa-stenen.

Halvstrofen lyder alltså i översättning sannoliktast:

Sägs nu herren
att segerfrejdad må kallas
konungasonen
i dånens stora strid

I prosaform: 'Det berättas nu för herren att kungens son må kallas segerfrejdad i dånens stora strid.' Ävisel är död men Alrik tröstras med att sonen, eftersom han är berömd för sina segrar, kommer att få kämpa med enhärjarna i vapenlarmet i den stora striden, dvs. i Ragnarök. Likheten med Rökstenen är slående: "Varin hoppas att Vämod ska förena sig med Oden i Valhall tillsammans med andra ädla krigare. Där ska han ta del i den sista striden vid Ragnarök" (Williams 2021, s. 260).

**aftaiuisukraþrunǫrþarraki-
ukutuiuþarsuaþalirikulubufapi** (fig. 3)

*Aft Æiwiſl. Ok rað runar þar ræginukundu
wiu þar swað Alrikr lyðr faði.*

Efter Ävisel. Och tyd de från gudarna
stammande heliga runorna där som Alrik
Löver ristade.

Här står alltså den korta åminnelseformeln efter Ävisel samt en upplysning om att Alrik lät rista runorna. *Ræginukundu* är svag böjningsform av samma adjektiv som på Nolebysten (Vg 63) från 400–500-talet skrivs **raginakudo** *raginakundō* och i Hávamál *reginkunnr*. *Wiu* är svag böjningsform av det adjektiv **wīr* < **wihar* 'helig', som substantiverat blir *wī* 'helig plats' (Jungner 1938, s. 224). Adjektivet är belagt i gotiska och fornhögtyska. I namnet **Aliriku** *Alrikr* finns en inskottsvokal *i* (von Friesen 1940, s. 39).

uiu-am (fig. 3)

Weur a mannr.

Mannen [den döde] har en vivaktare [beskyddare].

Fjärde runan kan vara **u** eller **r**. Har lästs som *weurr æm* 'jag är vivaktaren' (Jungner 1938, s. 225) men verbet skulle då skrivas **im em**, inte **am** (Lindquist 1940, s. 200), vilket i princip utesluter tolkningen. Dessutom vore det oväntat

om en ytterligare person skulle dyka upp på stenen i första person, när ristningen för övrigt är skriven i berättande tredje person. Enligt Kitzler Åhfeldt (2000, s. 115ff) har ristningen på toppytan huggits av samme ristare som har arbetat med andra och tredje raden på sida 2. Grønviks förslag **uiur a m** där runan **m** står för *mannr* är däremot mycket tilltalande. Innebörden är då *weur a mannr* 'mannen [den döde] har en vivaktare' (Grønvik 2001, s. 257). Ivar Lindqvist (1940, s. 109, 112, 136ff) har tidigare också tolkat **m**-runan som *mannr* fast i en annan kontext. Grønviks alternativa tolkning av **m** som "(allgemein) der Mensch" (a.st.) verkar något abstrakt i sammanhanget.

En parallell från tidig vikingatid är troligen ristningen **litiuism** (N 137) från Osebergsskeppet som har tolkats som *liti(l) wiſs mannr* (Lindqvist 1940, s. 137ff; Birkmann 1995, s. 261f; Düwel och Nedoma 2023, s. 190). Senare används **m**-runan som bekant på motsvarande sätt i medeltida fornengelska och fornnordiska handskrifter (bl.a. i Äldre Västgötalagen).

Grønvik (2001, s. 257) menade i anslutning till sin helhetstolkning av inskriften att vivaktaren här skulle vara Frøy. Om det är en gud som avses är det dock snarare Tor vilken kallas för *véurr* i Völuspá och Hymiskviða.

...-ukrþsarsksnuibin- (fig. 3)

... runar þar, sa raði's kunni... (?)

...dessa runor, tyde den som kan...

---kunruklius--- (fig. 3)

... kunnr ok liuss...

... [så blir inskriftens mening(?)] känd och uppenbar...

Tolkning delvis efter Jungner (1938, s. 211, 226). Det verkar rimligt att på detta eller liknande sätt se denna del av inskriften med sin anhopning av konsonanter som starkt förkortad så att texten måste kompletteras.

Man får intryck av att inskriften förmedlar en berättelsekronologi genom ett antal ögonblicksbilder, nästan som serierutor:

Kungens son Ävisel och Alrik gav god års-
växt åt bönderna.
Folket gav herren ära i gengäld.
Fadern...
...nätter och dagar
Alrik... Ävisel
Herren tröstas av att kungens son kommer
att strida i Ragnarök

Jag menar alltså att kungen, Alrik, omtalas på olika sätt i olika avsnitt av ristningen. Hans benämningar – *æirikiR*, *frøyr*, *fadīR* – anknyter till hans olika roller. I första avsnittet är han både kung och far men omtalas också som givare av god årsväxt till folket. I nästa sätts fokus på rollen som herre, ledare för folket. Sedan tar rollen som far och relationen till sonen över, men i halvstrofen återkommer han åter som både far, kung och herre.

Det finns alltså en likhet med Rökstenen när det gäller syftet: det handlar om en far som sörjer sin döde son men får tröst av att denne kommer att få strida vid Ragnarök. Men i fråga om det mesta andra är olikheterna mellan de båda ristningarna stora. På Sparlösa-stenen finns inga gåtor, inga långa dunkla partier, inga lönnrunor, och det som går att läsa och tyda verkar vara enkel berättande text – förutom halvstrofen. Det som gör inskriften svårtydd är främst de många lakunerna på grund av skador. Om de inte funnes skulle man antagligen inte ha några större problem att förstå texten.

Min tolkning av inskriften är alltså följande:

*Ar Æiuls gaf, æirikis sunR. Gaf AlrikR.
...gaf frøy ull at gialdi.
...fadīR...fadīR swað...
...nættR auk dagar. AlrikR lyðīR...ÆiwiSl.
Sægs nu frøyi
þat sigmærr hæiti
magur æirikis
mæginjaru þunna.
Aft ÆiwiSl. Ok rað runar þar ræginukundu
wiu þar swað AlrikR lyðīR fadī.
Weur a mannR.
... runar þar, sa raði's kunni...(?)
... kunnr ok liuss...*

God årsväxt gav Ävisel, konungens son.
Alrik gav [också].
...gav herren ära i gengäld.
...fadern... fadern så att/som...
...nätter och dagar. Alrik Löver... Ävisel.
Sägs nu herren
att segerfrejdad må kallas
konungasonen
i dänens stora strid.
Efter Ävisel. Och tyd de från gudarna
stammande heliga runorna där som Alrik
Löver ristade.
Mannen har en vivaktare.
...dessa runor, tyde den som kan...(?)
...känd och uppenbar...

Om nu Ävisel var kungens son, som här antagits, så ökar det sannolikheten för att det är samma person som åsyftas på den med kortkvistrunor ristade Kälvestensstenen (Ög 8), vilket Nordén (1961, s. 261) starkt argumenterade för (och faktiskt utgick från som en förutsättning för sin tolkning av Sparlösa-inskriften, vilket dock är metodiskt dubiöst). Inskriften på Kälvestensstenen är den tidigaste som nämner ett vikingatåg i österled. Den lyder:

**stikur karpi kubl þau aft auint sunu
sin · sa fial austr mir auisli · uikikR faþi
aukrimulfr** (fig. 4)

*Stigur gærði kumbl þau aft Öywind sunu sinn.
Sa fiall austr mer ÆiwiSl. WikingR fadī auk
Grimulfr.*

Stig gjorde dessa kummel efter Öjvind, sin son. Han föll österut med Ävisel. Viking ristade och Grimulfr.

Formuleringen påminner om dem på några Ingvarsstenar: **han entaþis miþ ikuari** Sö 9, **tuu austarla meþ inkuari** Sö 173, **sar furs austarla maþ iiknuari** Sö 335, **han fil austr miþ ikuari** U 644, **is uas austr tauþr miþ ikuari** U 661. Kälvestensstenens Ävisel har uppenbarligen lett ett vikingatåg i österled just som Ingvar gjorde. Ingvar den vittfarne och hans tåg i österled var så känt att alla förstod vem den Ingvar var som nämndes på dessa ristningar. Som kungason borde också Ävisel och omständigheterna

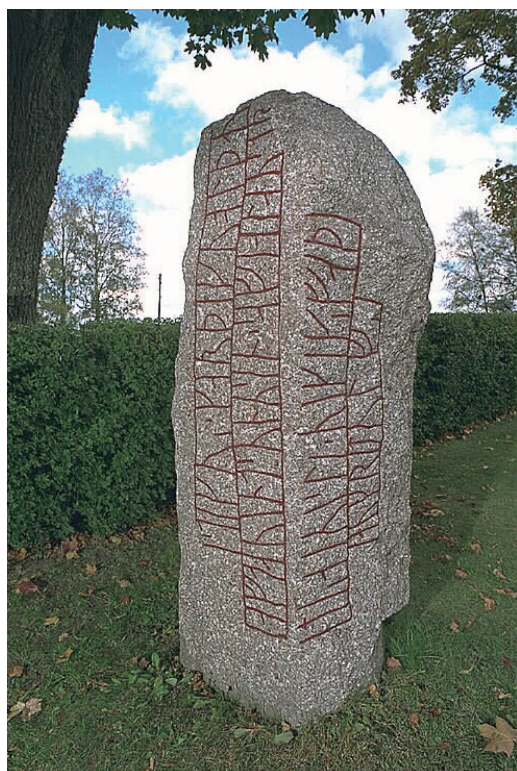

Fig. 4. Kälvestensstenen. Foto: Bengt A. Lundberg, Riksantikvarieämbetet. – The Kälvesten stone.

kring hans död vara vida kända. Med tanke på detta, på namnets ovanlighet och den geografiska närheten mellan Kälvesten och Sparlösa (12 mil), är det mycket möjligt, om än inte bevisligt, att det är samma Ävisel som förekommer i båda ristningarna. Avgörande för frågan är dateringen av de två inskrifterna. Språkligt sett finns likheter: bevarat *u* efter kort stavelse (**stikur**, **sunu**), prepositionen *aft*, verbet *fadi*. Att Kälvestensstenen är enklare utformad behöver inte innebära att den är yngre. Det kan helt enkelt bero på en skillnad i social status. Om man verkligen skulle komma fram till att ristningarna är ungefär samtida, så skulle det vara en mycket näraliggande slutsats att det är samma Ävisel som nämns i de båda ristningarna. I sådant fall skulle alltså Sparlösastenen vara ristad till minne av en kungason som lett ett tidigt vikingatåg i österled.

Referenser

- Birkmann, T., 1995. *Von Ägedal bis Malt: Die skandinavischen Runeninschriften vom Ende des 5. bis Ende des 9. Jahrhunderts*. Berlin/New York.
- Bjorvand, H. & Lindeman, F. O., 2019. *Våre arveord: Etymologisk ordbok*. 3 utg. Oslo.
- Boutkan, D., 1995. *The Germanic 'Auslautgesetze'*. Amsterdam/Atlanta.
- Düwel, K. & Nedoma, R., 2023. *Runenkunde*. 5. Aufl. Berlin.
- Elmevik, L., 1982. Fisl. einherjar 'krigare i Valhall' och några andra fornnord: Sammansättningar med ein-. *Saga och sed* 1982:75–84.
- Faarlund, J. T., 2004. *The syntax of Old Norse: With a survey of the inflectional morphology and a complete bibliography*. Oxford.
- Fridell, S., 2023. *Ætiwisl och Rōdwisl. Namn och bygd* 111:167–170.
- Friesen, O. von, 1940. *Sparlösastenen: Runstenen vid Salems kyrka, Sparlösa socken, Västergötland: Läst och tydd av Otto v. Friesen: Med ett tillägg om den arkeologiska dateringen av Bertil Almgren*. Stockholm.
- Grønvik, O., 2001. Die Runeninschrift auf dem Stein von Sparlösa – Versuch eine Deutung. Stausberg, M. (hrsg.). *Kontinuitäten und Brüche in der Religionsgeschichte: Festschrift für Anders Hultgård zu seinem 65. Geburtstag am 23.12.2001*. Berlin/New York.
- Helgason, J. (udg.), 1956. *Eddadigte 2: Gudedigte*. København.
- Hellberg, L., 1986. 'Ingfreds sten' och häradsindelingen på Öland. *Festschrift für Oskar Bandle zum Geburtstag am 11. Januar 1986*. Naumann, H.-P. (hrsg.). Basel/Frankfurt am Main.
- Holmbäck, Å. & Wessén, E., 1933. *Östgötalagen och Upplandslagen*. Stockholm.
- Isakson, B., 2000. The emergence of a Scandinavian language: Development until around 900. *NO-WELE* 36:3–43.
- Jungner, H., 1938. Sparlösastenen: Västergötlands Rök: Ett hövdingamonument från folkvandringstiden. *Fornvännen* 33:193–229.
- Kitzler Åhfeldt, L., 2000. The Sparlösa monument and its three carvers: A study of division of labour by surface structure analysis. *Lund archaeological review* 2000:99–121.
- Kroonen, G., 2013. *Etymological dictionary of Proto-Germanic*. Leiden/Boston.
- Källström, M., 2007. *Mästare och minnesmärken: Studier kring vikingatida runristare och skriftmiljöer i Norden*. Stockholm.
- Larsson, P., 2002. *Yrrunan: Användning och ljudvärde i nordiska runinskrifter*. Uppsala.
- Lerche Nielsen, M., 1993. Bruken af R-runen som vokaltegn i vikingetidens runeindskrifter. *Selskab for nordisk filologi, Årsberetning 1992–1993*:76–88.

- Lindquist, I., 1939. Omkring namnet Erik. *Namn och bygd* 27:1–31.
- 1940. *Sparlösa-stenen: Ett svenskt runmonument från Karl den stores tid upptäckt 1937: Ett tydningsförslag*. Lund.
- LSBp = pergamentsbrev i Linköpings stadsbibliotek, Stiftsbiblioteket.
- Males, M., 2023. The earliest Old Norse metrics. *Filologia Germanica* 15:121–143.
- Marstrander, C. J. S., 1954. Om innskriftene på Sparlösa-stenen. *Norsk tidsskrift for sprogvidenskap* 17:503–535.
- N + nr = signum i *Norges innskrifter med de yngre runer*.
- Nedoma, R., 1998. Zur Problematik der Deutung älterer Runeninschriften – kultisch, magisch oder profan? Düwel, K. (hrg.). *Runeninschriften als Quellen interdisziplinärer Forschung. Abhandlungen des Vierten Internationalen Symposiums über Runen und Runeninschriften in Göttingen vom 4.–9. August 1995*. Berlin/New York.
- Nielsen, N. Å., 1969. Freyr, Ullr, and the Sparlösa stone. *Mediaeval Scandinavia* 2:102–128.
- Norden, A., 1943. Bidrag till svensk runforskning. *Antikvariska studier* 1:143–233.
- 1961. 'Sparlösa' och 'Kälvesten'. Våra äldsta historiska runinskrifter. *Fornvännen* 56:256–270.
- Norges innskrifter med de yngre runer*. Av Magnus Olsen et al. 1941ff. Oslo.
- Norr, S., 1998. *To rede and to rown: Expressions of early Scandinavian kingship in written sources*. Uppsala.
- Nygaard, M., 1905. *Norron syntax*. Kristiania.
- ONP = *Ordbog over det norrøne prosasprog*, Københavns universitet. (<https://onp.ku.dk/onp/onp.php>)
- Pereswetoff-Morath, S., 2019. *Viking-age runic plates: Readings and interpretations*. Uppsala.
- Peterson, L., 2007. *Nordiskt runnamnslexikon*. 5 uppl. Uppsala.
- SAOB = *Ordbok över svenska språket*. Utg. av Svenska akademien, 1898–2023. Lund.
- Svärdström, E. 1958. [Vg] 119. Sparlösa sn, kyrkan: Nu på kyrkogården. *Västergötlands runinskrifter* 3:195–229.
- Sö + nr = signum i *Södermanlands runinskrifter*.
- Södermanlands runinskrifter*. Granskade och tolkade av Erik Brate och Elias Wessén. 1924–1936. Stockholm.
- U + nr = signum i *Upplands runinskrifter*.
- Upplands runinskrifter*. Granskade och tolkade av Elias Wessén och Sven B. F. Jansson. 1940–1958. Stockholm.
- Wessén, E., 1927. *Nordiska namnstudier*. Uppsala.
- 1965. *Svensk språkhistoria* 3: *Grundlinjer till en historisk syntax*. 2 uppl. Stockholm.
- Westerdahl, C., 2021. *Den vänsterhänte rytaren: Ett förslag till tolkning av runinskrift och bilder på Sparlösa-stenen*. Skärhamn.
- Vg + nummer = signum i *Västergötlands runinskrifter*.
- Whaley, D. (ed.), 2012. *Poetry from the Kings' sagas*, 1. Turnhout.
- Vikstrand, P., 2007. *Ortnamnen i Kalmar län, 7. Mörby-långa kommun, bebyggelsenamn*. Uppsala.
- Williams, H., 2021. *Rökstenen och världens undergång*. Stockholm.
- Västergötlands runinskrifter*. Granskade och tolkade av Hugo Jungner och Elisabeth Svärdström. 1940–1970. Stockholm.
- Ög + nr = signum i *Östergötlands runinskrifter*.
- Öl + nr = signum i *Ölands runinskrifter*.
- Ölands runinskrifter*. Granskade och tolkade av Sven Söderberg och Erik Brate. 1900–1906. Stockholm.
- Östergötlands runinskrifter*. Granskade och tolkade av Erik Brate. 1911–1918. Stockholm.

Summary

The Sparlösa rune stone – in Västergötland in southwestern Sweden – probably dates to c. 800 AD. The inscription features two different types of runes: Helnæs runes and short-twig runes. In the first part of the inscription, the phrase *æirikis sunr* hitherto has been understood as ‘Erik’s son’, but it makes more sense to interpret it as ‘the king’s son’, with *æirikir* in the original appellative meaning: ‘sole ruler’, i.e. ‘king’. The initial letter of the inscription **A** is followed by a punctuation mark, which probably indicates the letter to be read twice, firstly as the name of the rune: *ar* ‘good year, good harvest’ and secondly as the first letter of the name *Æiuls*, a variant form of the name *Æiwisl*. The sentence should accordingly be interpreted as: ‘Ävisel, the king’s son, gave good harvest. Alrik [also] gave.’ Since it is explicitly stated at the end of the inscription that Alrik had the runes carved in memory of Ävisel, the obvious conclusion is that Alrik was the king. Thus, the Sparlösa stone was erected by a father as a memorial of his deceased son, just as the Rök stone was. The byname of Alrik, written **lubu** and **lu--r**, probably was *lyb(i)r* < **luþjar*, nomen agentis to the verb Old Norse *lyfja* ‘heal by magic’. Later in the inscription, Alrik is also called *frøyr* ‘lord’ and *faðir* ‘father’. Towards the end, there is half a stanza in fornyrðislag, which here is interpreted as: *Sægs nu frøyi/þat sigmærr*

hæiti/magur æirikis,/mæginjaru þunna ‘It is now said to the lord that famous for victories the king’s son should be called in the great battle of dins’. This probably means that although Ävisel is dead, the king is comforted by the prospect that his son will, as being famous for victories, fight with the *einherjar* at the din of weapons of the last great battle at Ragnarök. Again, this has a parallel in the interpretation of the Rök inscription. However, there are also many differences. The Sparlösa text seems, as far as can be understood, to have a quite straightforward chronological narrative disposition. There are no riddles or encrypted parts. The main difficulties in reading the Sparlösa inscription are the many damaged parts of the stone, where text is missing or illegible. If the stone had been whole and unbroken, we would probably be able to read and understand it without problems.

The name *Æiwisl* also occurs in the runic inscription from Kälvesten (Ög 8), where a man is said to have died “east with *Æiwisl*”, i.e. during an expedition led by *Æiwisl*. This is the oldest runic record of a viking expedition to the east. There is a distinct possibility that this could refer to the same person, the king’s son, if the Kälvesten inscription could be dated contemporary to the Sparlösa inscription, which however remains an open question.